

تلاش یک روشنفکر برای ترویج الفبای لاتین

۲۲ مهر ۱۳۹۴ ساعت ۱۹:۴۳

با این حال او روش ژاپنی‌ها را برای پذیرش و هضم موارد اساسی تمدن مدرن، که در عین حال سنت‌های تاریخی ملی‌شان را نیز حفظ می‌کنند، بر ترک‌ها ترجیح می‌دهد.

والاس تریٹ، کاردار موقت آمریکا در تهران در گزارش مورخ ۱۸ اکتبر ۱۹۲۸ خود می‌نویسد: «به نظر می‌رسد ممدوح شوکت بیک سفیر کبیر ترکیه در تهران و آقای تیمورتاش وزیر دربار ایران در مورد استفاده از الفبای لاتین در کشورهاشان، بسیار صحبت کرده‌اند. سفیر کبیر، که طبیعتاً از اجرای این ایده در کشورش بسیار هیجان‌زده بود، بی‌نهایت تلاش کرد تا نظر تیمورتاش را به این مسئله جلب کند که تغییر فوق برای ایران نیز ممکن و مطلوب خواهد بود. او گزارش می‌دهد که وزیر دربار کم و بیش تحت تأثیر قرار گرفت، ولی احساس می‌کرد برای برطرف کردن نیاز به برخی علایم و غیره، تعدادی از حروف روسی نیز می‌بایست وارد این الفبا شود؛ همانند کاری که ترک‌ها انجام داده‌اند.»

در ۹ دسامبر ۱۹۲۸ تریٹ می‌افزاید: «سفارت با علاقه بسیار موضوع تغییر الفبا و جایگزینی حروف لاتین را در ایران پیگیری می‌کند. اخیراً روزنامه‌ها به امکان تکرار تجربه ترکیه در ایران اشاره کردند، اما هنوز کسی این مسئله را با درک چندان بالا و دلگرم‌کننده بررسی نکرده است.»

با این وجود، سفیر کبیر ترکیه به من خبر داده است که وزیر دربار با قاطعیت اعلام کرد که به زودی در ایران نیز حروف لاتین به کار خواهد رفت. در ۵ ژانویه ۱۹۲۹ تریٹ می‌افزاید: «اخیراً در روزنامه‌های تهران نمونه‌ای از الفبای جدید ترکی به چاپ رسید و در ارتباط با آن پیش‌بینی‌های خوش‌بینانه‌ای عنوان شد. آقای تیمورتاش در گفتگوی کوتاهی که با هم داشتیم، مدعی شد که استفاده از حروف لاتین در ایران فقط زمان می‌خواهد، ولی به هر حال، سیستم الفبایی ترکیه با قدری تغییرات در ایران استفاده خواهد شد.»

دیوید ویلیامسن کاردار سفارت آمریکا نیز در گزارش ۱۴ مه ۱۹۲۹ خود این موضوع را دنبال می‌کند: «احتراماً به پیوست رونوشتی از یک یادداشت درباره جزوه آقای تقی‌زاده در حمایت از لاتین‌سازی الفبای ایران ارسال می‌گردد. با اینکه دولت ایران تا کنون هیچ اقدام قطعی در مدرن‌سازی نظام نوشتاری صورت نداده است، ولی می‌توان حدس زد که این مرحله از غربی‌سازی همواره مدنظر رهبران ترقی‌خواه ایرانی بوده است. بروشور آقای تقی‌زاده ظاهراً گام اول برای آشناسازی افکار عمومی با این تغییر

توضیحات ابتدایی این یادداشت تحت عنوان «درباره لاتین‌سازی الفبای فارسی» توسط علی پاشا صالح، مترجم سفارت آمریکا، نوشته شده است: «در جزوه‌ای به قلم آقای تقی‌زاده، استاندار فعلی خراسان، که در آبان ۱۳۰۷ (اکتبر - نوامبر ۱۹۲۸) تحت عنوان «مقدمه آموزش عمومی یا فصل آغازین تمدن»، توسط کتابخانه تهران منتشر شد، آقای تقی‌زاده همان ایده‌ای را مطرح می‌سازد که چند سال پیش در نشریه کاوه در برلین درباره لزوم پذیرش کامل و بدون قید و شرط تمدن غرب توسط ایرانی‌ها منتشر شده بود. او هیچ اعتراضی ندارد که همچنان برخی از سنن واقعاً ملی بی‌ضرر حفظ شود، مثلاً جشن نوروز یا سپری کردن روزهای تابستان در زیرزمین‌ها و صبح کردن شب‌های آن روی پشت بام‌ها بنا بر اقتضات اقلیمی کشور.

با این حال او روش ژاپنی‌ها را برای پذیرش و هضم موارد اساسی تمدن مدرن، که در عین حال سنت‌های تاریخی ملی‌شان را نیز حفظ می‌کنند، بر ترک‌ها ترجیح می‌دهد. آقای تقی‌زاده یکی از ایرادهای الفبای عربی را نداشتن حروفی برای نشان دادن حروف صدادار می‌داند... او پیشنهاد می‌کند که شکلی اصلاح شده و کامل از الفبای لاتین که شامل ۴۰ حرف باشد انتخاب شود. ۳۱ حرف اصلی که نشانگر اصوات طبیعی فارسی شده و در چهار سال اول ابتدایی تعلیم داده شوند. نه حرف دیگر به منظور نشان دادن حروف بیگانه، به ویژه عربی، در سطوح بالاتر آموزش داده خواهند شد.

به منظور جلوگیری از خطر رکود تحصیلی که در نتیجه پذیرش فوری و بی‌مقدمه الفبای لاتین به وجود خواهد آمد، او روند تکامل تدریجی ولی پیوسته‌ای را پیشنهاد می‌کند که حداقل ۲۰ سال زمان می‌طلبد... آقای تقی‌زاده همچنین پیشنهاد کرده است که برخی کلمات بیگانه را که در دایره واژگان فارسی یافت نمی‌شود نیز وارد این مجموعه کنیم... آقای تقی‌زاده در پایان جزوه‌اش مقامات را از تقلید بیجا از شیوه عجولانه ترک‌ها در استفاده از حروف لاتین نهی کرده است.»

با فرا رسیدن تابستان ۱۹۲۹ طرح‌های تغییر الفبا به طور کامل کنار گذاشته شد. ویلیامسن در گزارش ۲۰ سپتامبر ۱۹۲۹ خود می‌نویسد: «احتراماً به پیوست ترجمه مقاله‌ای از دکتر آرتور کریستنسن در مورد پیشنهاد تغییر الفبای فارسی به لاتین برایتان ارسال می‌گردد. نویسنده در این مقاله اندیشمندانه محاسن و معایب چنین تغییری را متذکر می‌شود، و بر مشکلاتی دست می‌گذارد که نهاد مسئول انجام این کار با آن مواجه خواهند شد. بنا به نوشته دکتر کریستنسن، معایب چنین کاری بیشتر ماهیت فرهنگی دارند؛ دین و فرهنگ سنتی ایران عنصری ذاتی در ادبیات این کشور هستند که با الفبای عربی نوشته شده است؛ تغییر الفبا سنت مذکور را نابود خواهد کرد. سفارت تا کنون متوجه هیچگونه حرکتی برای لاتین‌سازی الفبای فارسی نشده است. با این حال، کلاً پیداست که برنامه اصلاحات رژیم فعلی شامل مدرن‌سازی زبان نیز هست، و گمان می‌رود که در نهایت حروف عربی کنار گذاشته شوند.»

منبع: دکتر محمدقلی مجد، از قاجار به پهلوی، موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۸۹، ص ۵۶۴ تا

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/31849/تلاش-یک-روشنفکر-ترویج-الفاي-لاتين>